

Е-ДЕМОКРАТІЯ В УКРАЇНІ: ПОНЯТТЯ ТА ВИДИ ЕЛЕКТРОННИХ ПОСЛУГ.

Вінницький національний технічний університет

Анотація.

У статті розглянуто поняття та види електронних послуг, які мають надаватися громадянам України. Звернуто увагу на існуючі електронні послуги, що їх можна поділити на загальнодержавні та місцеві. Дані види послуг мають спростити отримання будь-якої інформації, отримати довідку, зареєструвати бізнес тощо. У той же час на території країн ЄС дані види послуг можна отримувати за допомогою уніфікованої системи, яка запроваджена у цих країнах. Однією з основних проблем в Україні лишається недостатня правова база.

Ключові слова: електронні послуги, е-портал, інформаційні електронні ресурси.

Abstract.

The article deals with the concepts and types of electronic services to be provided to Ukrainian citizens. The attention is paid to existing electronic services, which can be divided into national and local ones. These types of services should make it easier to obtain any information, get help, register a business, etc. At the same time, in the EU countries, these types of services can be obtained through the help of a unified system introduced in these countries. One of the main problems in Ukraine remains an insufficient legal framework.

Key words: electronic services, e-portal, information electronic resources.

Розвиток національних електронних інформаційних ресурсів - це один з головних напрямків побудови інформаційного суспільства в Україні, основа інформаційної безпеки держави та надання громадянам електронних інформаційних, адміністративних та інших послуг, забезпечення інформаційного суверенітету України.

Особливо важливого значення надається електронним інформаційним ресурсам, як джерелу інформаційно-аналітичної підтримки процесів прийняття управлінських рішень в системі поточного та стратегічного планування. Можливість швидкого аналізу інформації для оперативного прийняття обґрунтованих рішень дає державі або регіону переваги у конкурентній боротьбі з реалізації поточних завдань і досягнення стратегічних цілей [1].

Державна політика щодо інформаційних ресурсів включає:

- стратегічне планування розвитку, використання та захисту інформаційних ресурсів;
- нормативно-правове забезпечення; поточне державне управління та організаційні заходи;
- наукове супроводження;
- ресурсне забезпечення реалізації політики, у тому числі фінансування.

Стратегія формування системи інформаційних ресурсів органів державної влади полягає в їх систематизації та інтеграції з метою забезпечення прозорості, відкритості, підвищення, оперативності та ефективності роботи органів державної влади та забезпечення широкого доступу громадян до державних ресурсів [1].

Електронні інформаційні ресурси є складовою національного інформаційного простору та інформаційної інфраструктури держави. За територіальною ознакою інформаційні ресурси поділяються на ресурси централізованої організації - загальнодержавні (наприклад, база нормативно-правових актів Верховної Ради, реєстр дозволених в Україні лікарських засобів), регіонального (наприклад, обласні бази обліку податкової служби, статистики, органів соціального захисту та ін.), та місцевого рівня (наприклад, облік комунального майна місцевих громад). Частина електронних інформаційних ресурсів має територіально розподілену змішану структуру (наприклад, центральний реєстр виборців та відповідні обласні реєстри) [1].

До інформаційних ресурсів органів державної влади належать ресурси, вироблені в результаті діяльності органів державної влади, а також на їхнє замовлення і в їхніх інтересах організаціями всіх форм власності. До таких ресурсів відносяться державні реєстри, кадастри, електронні бази даних, портали та сайти органів державної влади [1].

Інформаційні ресурси міністерств України, які встановлені законодавчими актами. Наприклад: Міністерство юстиції має державний реєстр нормативно-правових актів; реєстр асоціацій та інших добровільних об'єднань органів місцевого самоврядування; державний реєстр нормативно-правових

актів міністерств та інших органів виконавчої влади; Міністерство охорони здоров'я України: державний реєстр небезпечних факторів; державний реєстр дезінфекційних засобів; реєстр інфекційних хвороб; Міністерство аграрної політики: реєстр використання трансгенних сортів рослин в Україні; державний реєстр сортів рослин, придатних для поширення в Україні; державний реєстр технічних засобів застосування пестицидів і агрохімікатів та ін[1].

Національний реєстр - це інформаційно-телекомунікаційна система, призначена для реєстрації, обліку, накопичення, обробки та зберігання відомостей про склад, зміст, розміщення, умови доступу до електронних інформаційних ресурсів та задоволення потреб юридичних і фізичних осіб в інформаційних послугах. До Національного реєстру включаються веб-сайти, бази даних та реєстри в електронній формі. Державний депозитарій електронних інформаційних ресурсів призначається для зберігання інформаційних ресурсів та організації їх ефективного використання та є їх державним сховищем. Державний депозитарій електронних інформаційних ресурсів створюється, як підсистема електронного архіву України [1].

Перехід до електронного урядування починається з представлення діяльності органів влади на офіційних владних веб-сайтах та веб-порталах у мережі Інтернет. Це приводить до переосмислення структури і ролі державних служб. Тобто, пріоритетними стають права і потреби громадян.

Запровадження принципів електронного врядування дає змогу зробити державні (комунальні) адміністративні (публічні) послуги доступними та прозорими, тобто зменшити їх корупційну складову, що ефективно досягається шляхом запровадження електронних послуг [2].

Електронний спосіб надання послуги передбачає можливість для громадянина чи бізнесменів отримати потрібну інформацію, довідку, соціальну допомогу, ліцензію або дозвіл он-лайн без відвідування органу влади, у будь-який зручний час за принципом 24 годин/7днів на тиждень.

До прийняття 2012 року Закону України «Про адміністративні послуги» [3] у сучасній вітчизняній науці не було однозначного визначення цього поняття. Оскільки під будь-якою послугою мається на увазі діяльність, спрямована на задоволення певних потреб людини, то існувало декілька понять, що тим чи інших чином описували адміністративні послуги.

З ухваленням відповідного Закону чітко визначено терміни: *адміністративна послуга*; *суб'єкт звернення* та *суб'єкт надання адміністративної послуги*.

Так, під адміністративною послугою визначено «результат здійснення владних повноважень суб'єктом надання адміністративних послуг за заявою фізичної або юридичної особи, спрямований на набуття, зміну чи припинення прав та/або обов'язків такої особи відповідно до закону».

Суб'єктом звернення може бути фізична або юридична особи, що звертаються за отриманням адміністративних послуг, а суб'єктом надання адміністративної послуги – орган виконавчої влади, інший державний орган, орган влади Автономної Республіки Крим, орган місцевого самоврядування, їх посадові особи, уповноважені відповідно до закону надавати адміністративні послуги.

«Єдине вікно» - організаційна форма надання адміністративних послуг, яка передбачає проведення всіх процедур, необхідних для надання адміністративної послуги посадовими особами суб'єкта, за умови отримання від одержувача всіх документів, необхідних для надання такої послуги, а також недопущення утворення черг, зокрема, шляхом використання механізму попереднього запису, прозорої (нумерованої) черги [1].

Муніципальні послуги надаються органами місцевого самоврядування, а також органами виконавчої влади та підприємствами, установами, організаціями в порядку виконання делегованих органами місцевого самоврядування повноважень за рахунок коштів місцевого бюджету. Одержувач адміністративної послуги - фізична чи юридична особа (резидент або нерезидент), що звертається або звернулася за адміністративною послугою безпосередньо або через законного представника до адміністративного органу.

Реєстр адміністративних послуг - єдина комп'ютерна база даних про адміністративні послуги, які надаються відповідно до законодавства центральними органами виконавчої влади, їх територіальними органами, місцевими держадміністраціями, підприємствами, установами та організаціями, що належать до сфери їх управління, а також органами місцевого самоврядування. До реєстру вносяться відомості про суб'єкта надання адміністративної послуги, результат її надання, нормативно-правові акти, відповідно до яких надається послуга, визна-чаються порядок, умови і розмір плати за її надання (у разі надання послуги на платній основі), стандарт послуги.

Методологічним інструментом змін у наданні державних послуг стала концепція держави як орієнтованої на споживача сервісної організації. Ідеологічною основою адміністративної реформи має стати впровадження доктрини адміністративних послуг. Визнання людини, її життя і здоров'я, честі та

гідності найвищою соціальною цінністю вимагає переосмислення ролі держави та радикальної зміни відносин між владою і громадянами.

Сучасна держава не керує суспільством, а надає йому послуги. Громадяни є не прохачами у відносинах з органами публічної влади, а споживачами державних послуг. Збільшення кількості індивідуальних звернень громадян, бізнесу, неурядових організацій за наданням різних державних послуг і прогнозоване їх подальше зростання зумовлюють необхідність надання державних послуг в електронній формі.

Отримані переваги та економія не однакові для всіх типів державних послуг. Наприклад, надання стандартних нескладних інформаційних послуг дасть менше економії ресурсів, ніж реалізація загальних процедур обробки заяв, що надходять до державної організації, або реалізація процедур електронних державних закупівель тощо. Водночас очевидним є зменшення витрат на друк, зберігання і транспортування документів, економія часу обробки інформації, забезпечення прозорості адміністративних процедур, усунення дублювання робіт, прискорення процесів [4].

Стандартизація форматів опису державних послуг та адміністративних процесів забезпечує суттєві переваги для органів державної влади і місцевого самоврядування та споживачів державних послуг, а саме: спрощує процеси розробки державних інформаційних систем та управління державною інформацією; забезпечує найкращу сумісність та взаємодію з іншими установами; полегшує споживачам можливість орієнтуватися та здійснювати он-лайн навігацію в наборі різноманітних державних послуг. Чим структурованішою є інформація, тим легше людина може її зрозуміти та використати.

Сьогодні стан надання адміністративних послуг в країнах ЄС характеризується об'єднанням окремих електронних сервісів надання адміністративних послуг у єдиний веб-портал, функції якого забезпечуватимуть надання широкого спектру публічних послуг в електронній формі на території всього ЄС. Наприклад, на цей момент розробляється портал «e-SENS (Electronic Simple European Networked Services)», що об'єднуватиме функції електронних сервісів та «утворюється з метою забезпечення надання транскордонних публічних послуг в електронній формі за допомогою загальних і повторно використовуваних технічних компонентів» [6, с. 1]. У європейських країнах електронна форма надання адміністративних послуг використовується на рівні з письмовою формою на паперовому носії. Законодавством країн-членів ЄС передбачена еквівалентність юридичної сили надання адміністративних послуг в електронній формі й письмовій формі на паперових носіях. В українському законодавстві немає однозначного підходу до закріплення еквівалентності юридичної сили надання адміністративних послуг в електронній формі й письмовій формі на паперових носіях. Зокрема, у частині 2 статті 34 Закону України «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень» передбачено, що «інформація про зареєстровані права та їх обтяження, отримана в електронній чи паперовій формі за допомогою програмного забезпечення Державного реєстру прав, має однакову юридичну силу та використовується відповідно до законодавства» [5, с. 11]. Наявний стан правового регулювання гальмує розвиток практики надання адміністративних послуг в електронній формі.

Висновки. В основу розв'язання проблем надання адміністративних послуг в електронній формі має бути покладений комплексний підхід, що включатиме широкий спектр заходів, а саме: удосконалення чинного законодавства, у тому числі закріплення еквівалентності юридичної сили результатів надання адміністративних послуг в електронній формі й письмовій формі на паперових носіях в єдиному законодавчому акті щодо регулювання адміністративних процедур; формування механізмів ефективної взаємодії та інтеграції інформаційних систем органів державної влади й органів місцевого самоврядування на базі Єдиного державного порталу надання адміністративних послуг; створення правових і організаційних передумов для надання органами державної влади транскордонних адміністративних послуг; приділення достатньої уваги спеціальному навчання й перекваліфікації державних службовців та інших осіб, які надають адміністративні послуги на підставі закону [7].

Список використаних літератури:

1. Електронне урядування. Опорний конспект лекцій. Дзюба С.В., Жилияєв І.Б., Полумієнко С.К., Рубан І.А., Семенченко А.І. За ред. А.І. Семенченка. – Київ, 2012.

2. «Зелена книга» електронного урядування. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://e-zakon.org/greenbook/documents/ЗЕЛЕНА_КНИГА_90_14.11.2014.pdf

3. Закон України «Про адміністративні послуги» // Відомості Верховної Ради (ВВР), 2013, № 32, ст.409

4. Клименко І.В., Линьов К.О. Технології електронного врядування.//І.В.Клименко, К.О.Линьов – К: Центр сприяння інституційному розвитку державної служби, 2006. – 192 с. 17. Концепція розвитку електронного урядування в Україні. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://dki.org.ua/files/Concept-E-Government.doc>

5. Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень : Закон України від 1 липня 2004 року № 1952-IV // Голос України. – 2004. – № 142. – С. 9–12.

6. E-SENS: easy digital public services within Europe [Electronic resource]. – Access mode : <https://www.esens.eu/>. – (Viewed on March 2, 2017). – Title from the screen.

7. Михайлюк Я. Надання адміністративних послуг в електронній формі: сучасний стан і перспектива розвитку// Адміністративне право і процес.- 2017 -№3.- С.135-138./Я.Михайлюк [Електронний ресурс] - Режим доступу: pgjournal.kiev.ua/archive/2017/3/31.

Похило Ірина Данилівна – кандидат політичних наук, доцент кафедри суспільно-політичних наук, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця.

Pokhylo Iryna – candidate of political Sciences, associate Professor of social and political Sciences, Vinnytsia national technical University, Vinnytsia.